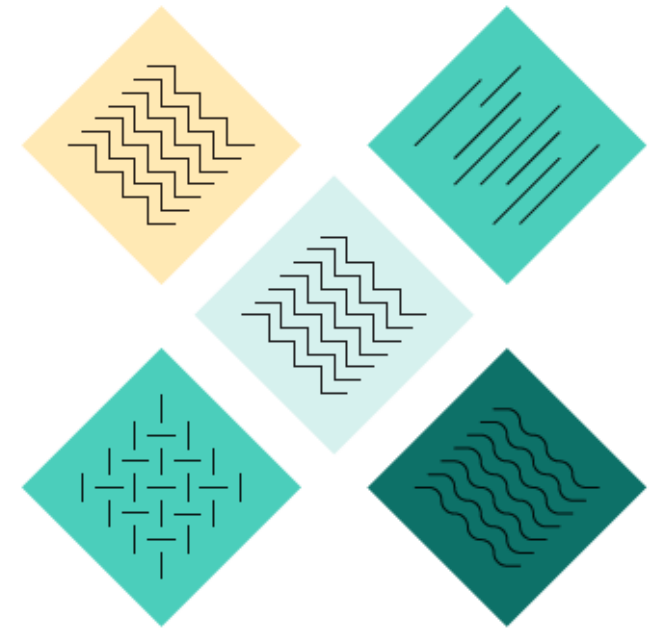

Arbeidstilsynet

Forsvarlig arbeidstid

Innlegg på Petroleumstilsynets fagdag v/
Seniorrådgiver og jurist Lene T. Grosås,
Seksjon for Arbeidstid - Stavanger 30. mai 2023.

Agenda

Del 1)

- Ansvar og samspill
- Kort om overtid
- Oversikt over arbeidstiden – timelister
- Kompenserende hvile og annet passende vern
- Hvordan forsvarlighetsvurdere arbeidstidsordningene

Del 2)

- Ledende og særlig uavhengige stillinger

Aml. § 10-2 første ledd

«Arbeidstidsordninger skal være slik at arbeidstakerne ikke utsettes for **uheldige fysiske** eller **psykiske belastninger**, og slik at det er **mulig å ivareta sikkerhetshensyn**»

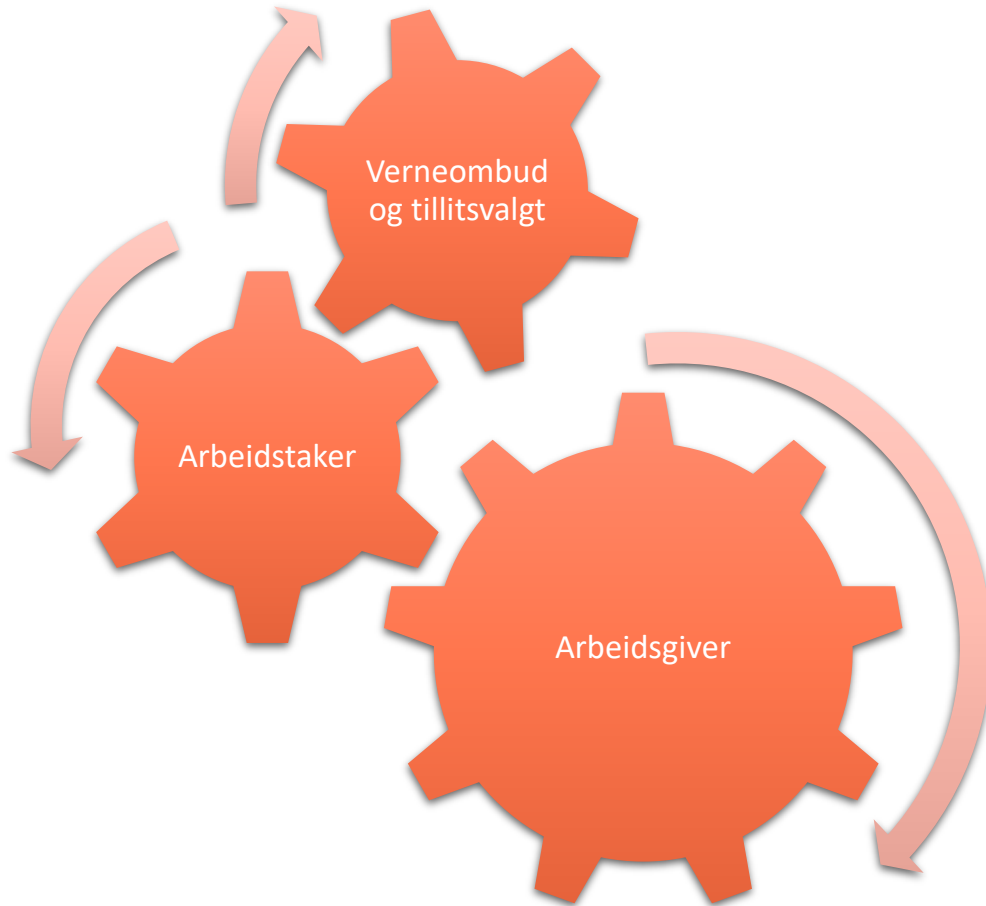
Hvem har ansvaret?

Arbeidsgiver har hovedansvaret og skal sørge for

- At arbeidstidsordningene for den enkelte er forsvarlige
- At det gjennomføres risikovurderinger
- At arbeidsmiljølovens bestemmelser overholdes
- Ha rutiner for å avdekke, forebygge og avverge brudd § 3-1 andre ledd bokstav e
- Å ha oversikt over arbeidstiden til den enkelte i tråd med aml. § 10-7
- Å ivareta HMS
- Å sikre medvirkning ved utarbeidelsen av arbeidsplaner

Forsvarlighet er et samspill

- Arbeidstakers medvirkning:
 - Rett til å bli hørt og plikt til å følge instruks
- Tillitsvalgt
 - Tariffavtaler
 - Kjennskap til bransjen og medlemmene
 - Direkte mulighet for påvirkning av arbeidstidsordningene
- Verneombud skal delta i prosessene
 - Arbeidet kan utføres på en helse- og sikkerhetsmessig forsvarlig måte
- Bedriftshelsetjenesten bør bistå

Overtid og merarbeid

- Uforutsigbart er forbundet med **stress** og **tidspress**
- Kontinuerlige ekstraordinære situasjoner?
- Forsterker belastningen ved allerede belastende arbeidstidsordninger

- Forebyggende grep og styring underveis
- Begrense de som tar på seg for mye

Oversikt over arbeidstiden

- Plikt til å føre oversikt over arbeidstid, aml. § 10-7
- Oversikten skal inneholde:
 - Start- og sluttidspunkt
 - Vise hvor mye den enkelte har arbeidet
 - Arbeidstiden skal kategoriseres, eks. overtid, samlet arbeidstid pr uke og over 8 uker.
 - Lønssystemer som bygger på timetall oppfyller normalt ikke kravene

Formål:

- at virksomheten selv skal ha nødvendig oversikt over arbeidstiden,
- og at tilsynsmyndigheten skal kunne kontrollere at bestemmelsene overholdes

Må vise **start- og sluttidspunkt, arbeidstiden må sammenfattes og kategoriseres** slik at arbeidsgiver har oversikt over at arbeidstiden er i tråd med arbeidsmiljøloven. Eks overtid, og samlet arbeidstid pr uke må fremgå, se **Cruise-Café (2022/11297)**

Redusert arbeidsfri før ny vakt?

Mindre enn 11 timer arbeidsfri

Arbeidsmiljøloven § 10-8

Rammeforskriften § 39

- Begge bygger på arbeidstidsdirektivet 2003/88/EF
- Tilnærmet like bestemmelser om krav til kompenserende hvile og annet passende vern
- Høringssvar fra departementet om endringer i arbeidstidsbestemmelsene, 2008

Kompenserende hvile

- Kompensert **time for time**
- Umiddelbart etter en forlenget arbeidsperiode.
- Ikke forskyve den arbeidsfrie tiden mer enn en gang

Eksempel:

16 timer arbeid - **8 timer fri** - 12 timer arbeid - **12 timer fri**

Fremdeles **3 timer som ikke er kompensert**

◆ Økt risiko for helseplager og feilhandlinger

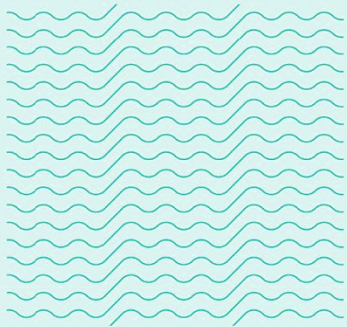

Annet passende vern

- Bare når det *ikke er mulig* å gi kompensierende hvile
 - Om det er mulig å gi kompensierende hvile beror på forhold knyttet til selve arbeidet. Forhold på virksomhetens side, for eksempel lav bemanning eller økonomiske grunner, er ikke relevant.
 - **Departements uttalelse**
- **Unntaksregel** som bare vil være aktuell i **helt spesielle tilfeller**
- Må vurderes ut fra jobben som blir gjort
 - Innslaget av **passive perioder**
 - Arbeidsfri før og etter en arbeidsperiode
 - Belastningen av vaktkombinasjoner
 - Lengde på hvilende natt
 - Lengden på vaktene
 - Antall vakter på rad

Hvordan forsvarlighetsvurdere arbeidstidsordninger?

Identifisere og redusere risikoen for at arbeidstakerne blir utslitt, overbelastet eller syke av å arbeide, eller gjør feil som får alvorlige konsekvenser for enten arbeidstakeren selv eller andre.

Hvilke arbeidstidsordninger skal vurderes?

Arbeidstidsordninger som avviker fra lovens utgangspunkt og normal døgnrytme som må vurderes nærmere.

Hvilke særlige utfordringer gjelder offshore?

- Lange skift og lang ukentlig arbeidstid
- Overtid og merarbeid
- Nattarbeid
- Kort hviletid
- Kompenserende hvile og annet passende vern
- Fysisk krevende arbeid
- Psykisk krevende arbeid

Hva bør inngå i forsvarlighetsvurderingen?

1. Oversikt

- Hvilke arbeidstidsordningen finnes i virksomheten?
- For nye ordninger: Hva trenger dere i jobben dere gjør?

2. Beskrivelse av arbeidstidsordningene

- samlet arbeidstid,
- lengde på vakter og når på døgnet arbeidet utføres,
- kombinasjon av vakter,
- ukentlig arbeidstid,
- forkortet hvile,
- nattevakter
- **lengden og kvaliteten** på arbeidsfrie perioder
- **Historisk sykefravær**
- **Annet fravær**
- **Overtid**
- eventuelle andre særskilte belastninger
- pauser

3. Risikovurdering:

- Arbeidstiden i seg selv
- Hvordan påvirker arbeidstiden de øvrige risikofaktorene ved arbeidet?

Samlet vurdering

Risikovurdering

4. Ved behov: Iverksett nødvendige tiltak!

Når skal arbeidstidsordninger vurderes?

En notis er avgjørende for vanen og bevisstheten

FØR

UNDER

ETTER

Rutiner og føringer for rammene
Bruk gjerne sjekklister

Faktisk arbeidede timer som skal evalueres

Kunnskap er viktig!

- Både ledere, verneombud og tillitsvalgte må ha kunnskap om hvilke konsekvenser ulike arbeidstidsordninger kan gi for helse, velferd og sikkerhet.
- De må kjenne til arbeidsbetingelsene på den aktuelle arbeidsplassen og vite hvordan en forsvarlighetsvurdering skal gjennomføres.

«...når arbeidsgiver viser at de er interessert i de ansattes helse og velvære, blir ansatte som er utsatt for denne typen belastninger på jobb sjeldnere utmattet og sykmeldt.»

[Fagbladet.no, august 2022](https://www.fagbladet.no)

Anbefalte risikoreduserende tiltak ved organisering av arbeidstiden

- Organiser arbeidstidsordningen slik at arbeidstakerne får nok søvn
- Skift bør ikke vare mer enn 12 timer
- Nattskift bør ikke vare mer enn 8 timer dersom arbeidet innebærer en særlig risiko eller betydelige fysiske eller psykiske belastninger
- Skiftrotasjon forover (med klokken), ikke bakover
- Arbeidstakere bør ikke arbeide flere enn tre netter på rad
- Ved nattskift må det hviles før vekten og legges til rette for hvilepauser
- Egenkontroll i arbeidet og gode bakvaktordninger er spesielt viktig ved nattarbeid og lange arbeidsøkter
- Den arbeidsfrie perioden bør være lengre hvis den legges utenom den tiden en normalt sover (minst 11 timer arbeidsfri om natten eller 16 timer på dagen)
- Arbeidsfrie dager etter nattskift (jo flere netter på rad, jo flere trengs til restitusjon)
- Ikke kombiner nattskift med høye jobbkrav så langt det er mulig
- Ta hensyn til individuelle variasjoner
- Unngå lange arbeidsdager og begrenns overtid ved arbeid med høy risiko (type arbeid som allerede har kortere ukentlig arbeidstid på grunn av høyere risiko)

Spørsmål?